

BLICHERNOTER indeholder:

Formanden skriver:

Den lutherske Blicher ved Per Vibskov
Den sachsiske Bondekrig Erik Harbo
St.St. Blicher: *Jyllandsrejse i sex Døgn*
E Bindstouw 175 år af Torben Arboe
Udvalgte værker fra Blicheregnens Museum ved Dorrit Færk Møller
En Landsbydegns Dagbog, forord af Ida Jessen ved Erik Harbo
Magne Juhl: *Blicher og jordemødre samt fødekvinder 1. del*
Bente Harbo: *Kærlighed i Syden eller Jordskælvet i Messina*
Om Blicher og Himmelbjerget - red. E. Bindstouw - G. Christensen
Kjeltringebal - Poul Bangsgaard

Til medlemmer og gerne de yngste årgange.

Forfatteren Jon Høgh har for Ringkøbing Museum skrevet et nyt undervisningsprojekt **Tre store danske digterpræster** for folkeskolens 6.-9. årgang. Programmet fortæller om de tre store digterpræster Blicher, Grundtvig og Munk, og de ligger på Ringkøbing Museums hjemmeside. Materialet præsenterer de tre store digterpræster: St. St. Blicher, N.F.S. Grundtvig og Kaj Munk med tekstudvalg og opgaver ved Jon Høgh, der frit kan benyttes ved at downloade linket levendelæring.dk. Tre store danske digterpræster.

Bestyrelsen for Blicher-Selskabet

Formand: Operasanger Erik Harbo
 Næstformand: Specialkonsulent Peder Porse
 Sekretær og kasserer: James Lerche
 Skuespiller Paul Hüttel
 Lektor Dorrit Færk Møller
 Seniormedarbejder Tinna Møbjerg
 Museumsinspektør Karen M. Boe
 Provst Per Vibskov
 Lektor Anders Gjesing
 Suppleanter:
 Cand.mag. Else Marie Laigaard
 Arkæolog Dorthe Kaldal

Antal medl.: ca. 600 (350 husstande)

Medlemskab: Husstand 150 kr.

Udland 200 kr. Institutioner: 200 kr.

Danske Bank reg. 1551 4090780 el.

Giro-nr 409 0780

Blicher-Selskabets adresse:

Havelodden 64, 4000 Roskilde,

tlf. 46373920 / 23205119

mail: erik.harbo@mail.dk

Blichernoter udgives 3 gange årligt,

redigeret af Erik Harbo

www.blicherselskabet.dk

ISSN 1602-2742

Kommende arrangementer

Tirsdag den 19. september 2017 kl. 17 til 19 Klassikerdagen på Københavns Hovedbibliotek, Krystalgade 15: Tove Ditlevsen

Søndag 8. oktober 2017 kl.16:30 : Årsfest i Teatermuseet i Hofteatret
Tre litterære selskaber, Blicher, Michaëlis og Pontoppidan laver et fælles dagsarrangement den 17.02. 2018 i Randers. Mere i BN i november.

BLICHERNOTER**MEDDELELSER FRA
BLICHER-SELKABET**

Selskabet blev stiftet 11. oktober 1951

www.blicherselskabet.dk

September 2017

Formanden skriver:

Med Blichernoter følger en invitation til årsfesten i Teatermuseet. Det er som sædvanlig gratis at deltage, men vi er glade for alle, der møder op, da det ikke er helt billigt at leje dette fornemme sted til vores årsfest.

Som sædvanlig får vi en god underholdning ved en række kunstnere, der har været med før. Vi får også brug for det dejlige flygel, som vi så mange gange før har haft glæde af. Se indbydelsen!

I år er det 175 år siden at *E Bindstouw* udkom i et lille beskedent hefte i Randers. I den anledning skriver specialisten i jysk dialekt Torben Arboe, Århus Universitet, om bogen.

Det er 200 år siden at *Jyllandsrejse i sex Døgn* udkom. Værket er for almindelige Blicherlæsere næsten lige så ukendt som *Ossians Digte*, der udkom i 1807-09. Blicher-Selskabet ønsker at få værket lagt på nettet, men det er ikke så let, for alle udgaver er skrevet med gotiske bogstaver som i *Samlede Skrifter* 1920. Der findes en tillempet udgave på Kalliope, men her er en række digte udeladt.

I Blicher-Selskabets nye udgivelse *Rejselyst*, skrevet af undertegnede, som alle medlemmer modtager til november, findes en omtale og nogle citater. Bogen er en

opfordring til Blicherlæsere om at læse andet end de ti kendteste noveller af Blicher. Blicher erklærede fra sin ungdom, at hans største interesse var rejser. Nu kom han ikke meget ud at rejse, men det gjorde han så til gengæld i sine noveller.

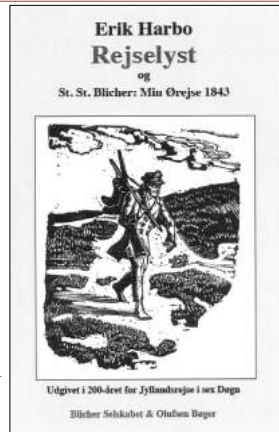
Vi har en omtale af tre nye udgivelser. Det er altid væsentligt for selskabet at følge med i, hvad der udgives, og her er det oven i købet to af vore samarbejdspartnere der står bag.

I dette blad samt ved vores årsfest skal vi høre mere om Blicher og Luther.

En ny hjemmeside har set dagens lys på Ringkøbing Museums hjemmeside (Kaj Munks Præstegård), se bagsiden.

Sidste år afholdt vi et meget vellykket Blicherseminar i Randers. Nu laver tre litterære selskaber, Blicher, Michaëlis og Pontoppidan et fælles dagsarrangement den 17.02. 2018 i Randers. Mere i BN i november.

Se s. 19 om næste år.

Tak til de mange der har ydet bidrag til dette nummer af Blichernoter

Også i år en stor tak til dem, der har givet en gave oven i kontingentet

Den lutherske Blicher - Per Vibskov

Det var reformationens første fest.

"Es lebe Martin Luther!" var første og sidste skål.

Vinen randt til ære for "den ridderlige præst, pavenes betvinger, religionsfrihedens ædle helt."

Således beskriver Blicher i begyndelsen af den historiske novelle *Den sachsiske bondekrig* fra 1827 stemningen blandt det selskab af grever og andet godtfolk, der samles på ridderborgen Gehofen til et veldækket måltid. Men straks efter, at der er der blevet udbragt en skål for reformatoren Martin Luther, vender stemningen. Borgherren, den unge grev Maternus, der beværter sine venner, får brev fra en anden af reformationens hovedskikkelser, Thomas Müntzer og så er den sachsiske bondekrig i gang og blodet flyder gennem resten af fortællingen, der netop i forbindelse med reformationsfejringen her i 2017 bør påkalde sig ekstra opmærksomhed.

Blicher var jo luthersk sognepræst og uddannet teolog ved Københavns universitet. Desuden havde St. St. Blichers farmor aner tilbage til "Dr. Morten Luthers kjødelige morbroder." Blicher har altså både gennem sin slægt fået fortalt, hvad han var rundet af og har så på universitet studeret den lutherske dogmatik, som var og stadig er uomgængeligt pensum.

Reformationen indledes den 31. oktober 1517 ved at den unge munk og professor

Martin Luther banker 95 teser til diskussion op på kirkedøren i universitetsbyen Wittenberg. Teserne stillede den udbredte afladshandel til debat, men udløste en større revolte og paven ender med at lyse Luther i band. Hvis ikke den indflydelsesrige Kurfyrst Frederik den Vise af Sachsen havde taget sig af sin kontroversielle professor, var han formodentlig blevet brændt som kætter, men netop på grund af kurfyrstens beskyttelse endte Luther som en sand folkehelt. Mens Luther sad i skjul på fæstningen Wartburg, hvor han oversatte Bibelen til tysk, spredte hans tanker sig med lynets hast til andre tyske stater. Luther mistede kontrollen med folkemasserne og nu var det ikke kun opgøret med paven det drejede sig om, men et opgør med al jordisk uretfærdighed. Oprøret blev ført an af Thomas Müntzer, en af Luthers tidligere tilhængere, der stærkt radikaliseret mandede til kamp mod herremænd og fyrster. Luther følte sig misbrugt i en jordisk og politisk kamp, og tog fyrsternes parti, mens Müntzer fik samlet en revolutionær bondehær på mange tusinde mand.

Dette er det historiske forlæg, som Blicher på fin vis har dramatiseret i *Den sachsiske bondekrig*.

Men hvordan var Blicher som luthersk teolog og præst? Og helt oplagt er det jo at spørge, hvad den 35-årige Blicher beskæftigede sig med ved reformationsjubilæet i 1817 udover at være forpagter hos sin far i præstegården i Randlev. Tilsyneladende var det ikke primært lutherskdommens befriende budskab og dens

Klassikerdagen

Den 19. september 2017 fejres Tove Ditlevsen som årets klassiker. Så hurtigt kan man altså blive klassiker, men ingen tvivl om, at det er fortjent.

Næste år er det en ægte klassiker vi kan fejre, for da er det blevet Blichers tur. Det vil vi selvfølgelig oplyse om undervejs.

Hvis nogen har gode ideer om, hvordan man på deres hjemegn kan fejre digteren, så skriv om det til selskabet eller til et af vore bestyrelsesmedlemmer, der står rede til at hjælpe jer. Det kan f.eks. dreje sig om en oplæsning, en sangaften eller et foredrag.

Bestyrelsen er i gang med at planlægge både det ene og det andet.

Kjeltringebal på Ørre hede

Poul Holm Bangsgaard - Fotos Ida Vinsten Bangsgaard

På Ørre hede 15 km nord for Herning står en mindesten med følgende tekst: ”Her laa Axelhus eller Kjeltringehuset, hvor Blicher for 100 år siden saa Kjeltringeballet. Stenen er sat i 1917”.

Lokale foreninger i Ørre, Sinding og Vildbjerg satte sig sammen her 200 år efter Blichers oplevelse for den 31. august og 1. og 2. september at invitere

til Kjeltringebal ved Helenes Hus. Det er det eneste hus, der er tilbage af de seks huse, der lå her på Blichers tid. Spredt ud over heden ved Helenes Hus havde man nu opstillet 5 ”huse” med plads til 30 i hver. Her sad vi ved langborde og stearinlys med fattigmandsservise og indtog mad, som sendte tankerne hen i retningen af Noma. Det var da også seks retter Vild Mad med inspiration fra René Redzepi. Aftenen bød på lyngte med kamille og honning, suppe med kartofler, byggryn og fårepølse, madpakke med rugbrød med rygeost, som Blichers selv har beskrevet sin madpakke, saltet tørret torsk med hybenkompot + porsesnaps, vildtragout, kærnemælksdessert med gransirup, brombær, lyng- og lærkeskud. Til slut kaffe og en lille kage.

Mellem disse spændende retter opførte

Vildbjerg Amatør Teater scener fra de af Blichers noveller, der knytter sig til egen: Kjeltringliv, Hosekrammeren m.v.

Derefter gik solen ned i et lysvæld. Månen tog over og dansen gik livligt i måneskin og mosekonebryg. Fejring af Blicher og livet på heden for 200 år siden blev en stor oplevelse. Det hele blev afsluttet med smuk solosang af: ”Sig nærmer Tiden - - ” og en rigtig jysk afsked: Så kan I godt skrub' hjem og sige, at I har været her!

Samtalerne gik livligt ved bordene aftenen igennem, og arrangørernes store arbejde og ideen med det hele er beundringsværdigt. Blandingen af Blicher, hedens mennesker og natur sammen med det gastronomiske blev en stor sanselig oplevelse.

troslære, der optog Blicher, men derimod poesi og natur, og derfor færdiggjorde og udgav han sin anden digtsamling *Jyllandsreise i sex Døgn* samtidigt med at han søgte embede som enten skovrider eller skytte.

Men det er også fra dette år vi har den såkaldte Randlevprædiken, som er holdt den 3. juni. Anledningen er at landmanden Christian Speitzer havde skåret halsen over på sine tre drenge og siden hængt sig. Sognepræsten Niels Blicher er for bevæget og overlader derfor prædikenen til sin søn, som er den første af de i alt tre prædikener af St. St. Blicher vi har på skrift. Prædikenen er dog mere moraliserende end egentlig luthersk og bedre er det ikke med den afskedsprædiken Blicher holder i 1825 i Thorning, som primært gengiver oplysningstidens tanker om dyd, enighed og lyksalighed.

Til gengæld er der mere luthersk substans i den såkaldte Skibsprædiken fra 1838, hvor den modne Blicher i en alder af 55 år klart prædiker kristologisk og dermed også er i sporet af de lutherske bon mots *sola fides* og *sola christus* – altså troen alene og Kristus alene.

Blichers kald var og blev poesien og da han ikke kunne leve af det, blev han kongelig embedsmand med virke som luthersk sognepræst. Hele hans virksomhed byggede på slægtens lutherske ophav suppleret med den teologiske dannelse fra universitet. Dette kommer klart til udtryk i *Den sachsiske bondekrig*, der fortællelæssigt nok ikke er Blichers bedste novelle, men absolut værd at læse netop på grund af det historiske og teologiske afsæt og i særdeleshed i reformationsåret 2017. (Ill. Lucas Cranach d. Æ.)

Den sachsiske Bondekrig - (uddrag fra Rejselyst) v. Erik Harbo

trykt i *Nordlyset* 1827 er en novelle, der i høj grad kan diskuteres. Blicher har dog oversat store del af stoffet fra tyske udgaver. (Georg Satorius: Versuch einer Geschichte des deutschen Bauernkriegs 1795) mens kærlighedshistorierne er hans egen opfindelse. Novellen, der har bondeoprøreren og præsten Thomas Münzer som hovedperson, har krævet megen research, og den fortæller os lidt

om Bl.s evne til at finde stof, nu hvor han stod og manglede emner til sine noveller. Der er ikke megen stillingtagen hos Bl., og dette har

voldt en del forargelse blandt danske forskere. Nørvig kan slet ikke forstå, at Bl. ikke tager parti for bønderne. Næ, han holder snarere med adelen, selvom han indrømmer, at alle vidste, at de tyske bønder var under et endnu hårdere pres end danske bønder pga. livegenskab, militærtjeneste mv.

Hvis man betragter novellen med moderne øjne i lyset af to verdenskrige, herunder Hitlers forfærdelige styre, – ser på IS og Boko Haram og andre rædselsregimer, er Bl.s novelle måske en forudsigel-

se. Har han virkelig ramt plet? Sådant kan en tyrann under kristent navn altså handle. Prøv at læse novellen på denne moderne måde, og så er novellen pludselig ikke overflødig og vranggods.

Bl., der ifølge kritikerne endnu på dette tidspunkt er begynder, (dette skal altså tjene som undskyldning for de uhyrligheder, han finder på) har i novellen et meget fint kvindeportræt af Hermuntrude, en anden Telse, som bliver den, der bringer redning til den stakkels by, hvor Münzer havde opslået sit hovedkvarter.

Luther holdt ikke med bønderne, selv om de havde tolket hans skrifter sådan, at friheden også gjaldt dem.

Her følger et lille citat fra begyndelsen på borgen Gehofen, hvor man holder den første reformationsfest:

”Es lebe Martin Luther!” var første og sidste Skaal. Vinen randt til Ære for ”den ridderlige Præst, Pavens Betvinger, Religionsfrihedens ædle Helt”.

Et andet citat – og det er her vi nærmer os moderne tyranners måde at udtrykke sig på: Münzer er ved at forklare borgere fra Frankenhause, at nu vil han overtage deres by som den næste, da han er blevet bedt om det:

”Ved denne velkomne, smigrende Begjæring følte han sig grebet af Aanden, og rejste sig for at lade det indvortes Lys skinne over Folket.

„Herrens Aand –” sprudede han med vidtopspilede øjne – „har aabenbaret sig for Eder, som laa i Dødens Skygge; han har lært Eder at udfly den overhængende Straf, thi for eders, I faa retfærdiges Skyld, vil jeg spare Staden, hvorvel jeg allerede havde sagt til min Sjæl: naar jeg kommer til Frankenhause, vil jeg ned-

bryde dette Taarn og lægge disse Gudsbespotters plad øde. Vel Eder, at I har forladt eders Urimeligheder, eders dumme Afguder, Moloch og Baalberith, Paven og Luther! Den sidste kender vel Lyset, men han sætter det under en Skjæppe; thi han gør Pagt med Konger og Fyrster at sælge Eder alle hen i Trældom.

Jeg er den, som skal komme, som gør alle frie og lige. Luther vil lære Eder at tro paa Bibelen; men det er ikke nok; han glemmer det indvortes Lys, som Herren forunder de troende i Drømme, Syner og Aabenbaringer. Beder, saa skal det gives Eder! beder indstændig! holder det med Herren Dag og Nat, forlanger det at ham, ja – vil han endnu ikke give det – saa truer og bander! thi ligervis som Jakob for dum brødes med Herren, saaledes skal ogsaa vi med Magt tiltrodse og tilkæmpe os Lyset og Friheden.” –

I denne Tone vedblev denne Amfibie at Sværmer og Hykler saa længe, til han udmattet nedsank paa sin Trone; men det anførte turde vel for Læserne være nok til en Prøve.”

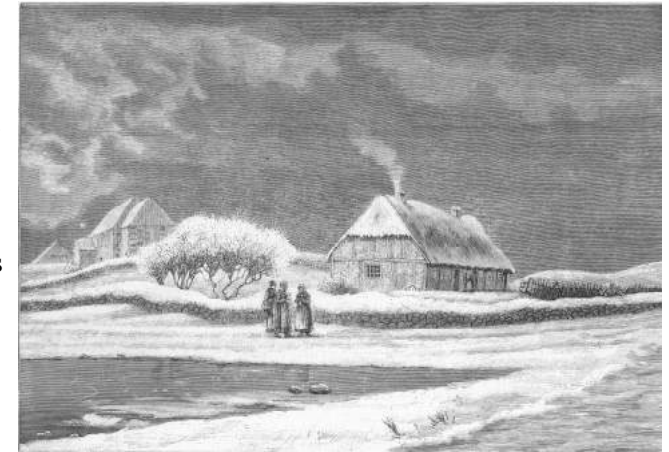
Ja, det burde vel være nok, men tænk på at Bl. sikkert kunne have skrevet en novelle op i 40-erne, der havde vendt begreberne på hovedet, og hvor han havde taget det modsatte standpunkt.

Münzer blev siden betragtet som en helt i DDR. Der er skrevet mange bøger om disse bondeoprør og Bl. krydrer begyndelsen med en historie i historien, idet han lader en af deltagerne i reformationsfesten fortælle om et andet bondeoprør, der så afbrydes af det aktuelle oprør.

wer e Kroeg i e Lowt øwwer e Skyww at had aasse begynt aa læ di fem Pinn lest we –” saadan Blindestue er vel neppe til at træffe; men Karle og Piger samles dog endnu lige fuldt efter endt Dagarbeide om Vinteraftenen, og medens Pigerne binde eller spinde og Karlene ere beskæftigede med at snøe Reb, binde Halmkurve, snitte eller Sligt, fortælles der Historier og synges Sange, og det gjør et eiendommeligt, helt rørende Indtryk at læse i N.C. Roms Bog om ”Den danske Husflid”, at mange af disse Historier og Sange i vor Tids Bindstuer dreie sig om Blicher, ”E Bindstouws” egen udødelige Digter; ofte gjenfortælles ogsaa en af hans Fortællinger, og skjøndt Folkene neppe have læst hans Noveller, saa kjendte de Historierne alligevel, som de have vandret fra Mund til Mund. Kun et lille Bøsseskud nordfor Byen ligger Lyshøien. Et triangulært Mærke kneiser paa dens Top, og herfra har man det prægtigste Rundskue over hele Egnen fra Viborg i Nord til de store Plantager foran Alheden i Syd, og over hele denne Egn har Blichers Digtning spredt sin rigeste Poesi. En halv Mils Vei mod øst ligger Vium, Blichers Fødested; Egnen er nu næsten opdyrket og den har forandret sig meget siden han skrev:

”Min Fodeslavt er Lyngens brune Land,
Min Barndoms Sol har smilt paa mørken Hede,
Min spæde Fod har traadt den gule Sand,
Blandt sorte Høie boer min Ungdoms Glæde.”

Rundtom Lyshøien – Kammeraad Urolde

Hartgreshøi – stode vi paa Steder, der ere kjendte fra hans Noveller: Hald, Aunbjerg, Palstrup, Marsvinslund, Kattballe, Kjærsholm, Thorning, Skræ o.s.fr., og taler Du med Egnens Beboere, ville de ofte tale om Sejr og Ma’Ibs, om sorte Mads og Niels Skytte, om Frøken Mette, om Skytten paa Annsbjerg, om Hosekræmmeren, om Langemargrethe, Pejter Benløs og Linka Smælem, om Mikkel Skytte og gamle Else dernede hos Jøderne paa Hald, ofte som havde de virkelig existeret eller havde man kjendt dem, saaledes som Blicher skildrer dem, og man peger paa de Steder, hvor de færdes, som om Blichers Noveller vare Historie og ikke fri Digtning. M. Goldschmidt fortæller jo ogsaa i sin ”Hedereise” i Viborgeggen”, hvorledes en Bondekone i Thorning endog var utilbøielig til at taale nogen Hentydning paa, at noget i Blichers Fortællinger knude være Digt.

Note: Denne artikel stammer fra Illustreret Tidende 21. juni 1874. Læg mærke til det noget gammeldags sprog som forfatteren anvender. Gottlieb Christensen var illustratør og maler.

E Bindstouw- Gottlieb Christensen.

Knap to Mil fra Viborg ligger Lysgaard By, paa Høideryggen sydfør Hald. Den uanseelige, kullede Kirke og den nærliggende Lyshøi øines alt i stor Afstand. Besøger Læseren Hald, bør Leiligheden benyttes til at gæste Lysgaard By – dog ikke for Byens Skyld; thi det gjelder jo tildels endnu om denne, hvad Blicher skrev: ”Lysgor Bøj er ett saa faahle stuer” men dels er Udsigten fra den 290 Fod høie Lyshøi saare viid og karakteristisk, og dels er jo Lysgaard Hjemstedet for Blichers Bindestuehistorier. Øst for Kirken seer man endnu det hus, hvortil Blicher har henlagt ”E Bindstouw”. Det er kun et ringe, lavt og i uanseeligt Bondehus, medtaget af Tiden, men dog endnu at see til som i ”E Bindstouws” Dage. Som Blicher siger, og som de Gamle paa Egnen endnu kunne fortælle, boede virkelig her ”e Skwolmæjster, ham Kræn Koustrup – I kinne ham wal?” Det forholder sig nok ogsaa rigtig, at han ”om e Winter wa Skwolmæjster, men om e Sommer Muhrmæjster” og ligesaa faktisk skal det være, at Mænd og Piger af og til samledes her hos ham de lange Vinteraftener for at binde, medens En og Anden fortalte Historier eller sang Viser. Og rimelig er det da ogsaa, at den nære Omegns Folk, at ”dje Kaal i Knækkebaarre, Kapballe og Teistrup” have søgt derop. Ogsaa er flere af Personnavnene i ”E Bindstouw” hentede fra Virkeligheden. En gammel Bondekone, som kom nedad Vejen til mig, medens jeg tog Skizzen af ”e Skwolmæjsters Hus” – hun havde Bindetøiet med og Garnnøglet fastgjort som Skik er til i venstre Skulder

– vidste god Besked om Kræn Koustrup, og da jeg nævnede Visti, Pe Baahstrup, Wolle Vistisen, Rasmus Owstrup, Kjen Pøjster, Mouens, kjendte hun flere af Navnene og pegede paa de Gaarde eller ad den Kant, hvor de havde boet. Det Indre af Kræn Koustrups Hus har dog forandret sig i Tidernes Løb. Stuerne ere smaa og nu bortleiede til Flere. ”E Kroeg i e Lowt øwwer e Skyww” var forsvunden, ligesom ethvert Spor af, hvor den havde siddet. Den nuværende Eier af ”E Bindstouw” er vel ogsaa ”Muhrmæjster” ligesom Kræn Koustrup, men han er det hele Aaret rundt, ”e Winter” med, og han siger ikke som sin berømte Forgænger: ”Æ der ingen al Jer, der vil synng Nød ælle faatæll Nød, saa lidd ed saa gjæwt mæ de hæhr Værkeri”; thi ”Værkeriet”, Binderiet, der tidligere beslaglagde Alle, Karle og Piger, Gamle og Unge, og det ikke blot i Hjemmet, men ogsaa udenfor dette, i Marken og bag Ploven, paa Vandringer, ja selv paa Veien til og fra Kirken – drives nu ikke saa almindeligt, da Lysgaard Herred efterhaanden ”bandt sig i Armod” saa slet betalte Arbeidet sig. Er Binderiet end blevet endel fortrængt af anden Syssel, saa kan man dog endnu see Koner, der gaae og binde bag Koen, ligesaa er det ikke ualmindeligt at see strikkende Koner gæste Leiren, eller at træffe dem arbejdende paa vante Viis selv i Jernbanevognene ved Viborg. Bindestuer findes vel endnu, men de rigtig gamle, saaledes som ”E Bindstouw” i Lysgoer Bøj, hvor Mænd og Piger ere komne sammen og sidde bænkedede ”te e Skwolmæjsters” og hvor det hedder om dem Alle: ”Saa had vi da ænele molt aa, aa had Aalsammen faat wo Gaanænner øw-

Jyllandsrejse i sex Døgn

Udført og beskrevet af S.S. Blicher og S.S. Barber i Nibe (red.)

Ill. J.Th. Lundbye

Forsang

Eensom jeg laae paa min lynggro'de Bakke,
Stormenes Brusen hen over mig gik,
Mossede Gravsteen var under min Nakke,
Oppe i Skyerne dvælte mit Blik.

....
Skummel og graae er min Fædrene Hede;
Dog under Lyngtoppen Blomsterne
staaer;
Lærken blandt Gravene bygger sit Rede,
Og sine Triller i Ørkenen slaاعر...

Med dette digt på 24 strofer indleder Bl. sin *Jyllandsrejse i sex Døgn*, hvor han straks tager Ossian i favn:

Følte, at Oldtidens dybeste Rune
Hugges i Stenen og er ikke meer;
Ossians Harpe og Shakespears Basune
Ak! ere begge kun Aske og Leer!
med en speciel hilsen til B.S. Ingemann,
som svar på et digt skrevet af denne.:
Elsk mig min Ven! naar paa Aandernes
Hede
Lyder min dybe, tungsindige Sang, ...

Hermed begynder det for Bl. uvurderlige venskab mellem de to digtere.

Bogen udkom juni 1817 og blev betegnet som *Digte II*. Samlingen er ligesom Blichers *Digte I* 1814 præget af hans betagelse af den skotske sagnhelt Ossian,

hvis digte Blicher oversatte og fik udgivet i 1807-09.

Jyllandsrejsen er i vor moderne tid ikke særlig kendt. Den kan med sine mange tilbageblik være vanskelig læsning.

Aakjær har betegnet samlingen ”en rig og ejendommelig Digtning, hvor livets Fænomener afvejlende brydes i den patheticke Landsbysangers runde Brillglas og i den satiriske Bonvivants hul-slebne Barberspejl.”

Det er en broget skildring af en rejse fra øst til vest, der begynder i København ”Farvel, farvel da, du røgindehullede Tue!” og bringer os rundt især i Jylland med skildringer af jyske byer og ikke mindst heden. Digtene om heltene, bl.a. Niels Ebbesen, Quistgaard og Buhl, indleder Bl.s *Bautastene*-digtning. Det er digte, der i dag næppe ænses af Blicherlæsere, men som i datiden blev skattet meget. De to sidste helte var fra Blichers egen levetid og blev hyldet af ham ved flere lejligheder. (Digtene blev udgivet i 1827 som *Bautastene*). I 5. døgn kommer så skildringerne af Viborg Snapsting og dets deltagere. Endelig giver 6. døgn os en indfølt adgang til en tolkning af Blichers barndom på Viimegnen.

Syv år før Bl. går igang med at skrive sine store noveller introducerer han sin livslange rejsekammerat Peer Spillemand under navnet Barberen fra Nibe, en fallet studerende, der sammen med digteren går igang med at skildre rejsen. Indimellem efterligner han tidens kendte digter Jens Baggesen, der mange år før vakte

opsigt med sin lange rejseroman *Labyrinthen* (1792-93), der skildrer en rejse bl.a. gennem Tyskland inspireret af den engelske digter Sternes rejseskildringer.

Digte I 1814 blev sammen med *Jyllandsrejse i sex Døgn, Digte II* anmeldt af Chr. Molbech i bladet *Athene* dec. 1817. Molbech er gennemgående meget positiv, selvom han ikke er helt tilfreds med versene, og som den pedant han er, bruger han megen tid på at omtale det, han ikke bryder sig om. Samtidig fremhæver han den alvorlige poesi som digterens egentlige område.

Johs. Nørvig har i sin *Steen Steensen Blicher* (1943) s. 120-131 en omtale af værket. Han drøfter bogens store omfang som et eksempel på, at det var Bl. magtpåliggende at hævde sin stilling blandt tidens digtere. Han siger, at han i satiren kappes med Holberg og med Oehlen-schlæger om den alvorlige poesi og henviser til dennes *Langelandsrejsen*. Nørvig henviser til Bl.s evne til at få barndomstiden til at stråle (Edens have, et Paradis). Han betegner Bl. som hængende i de gamle traditioner fra hans faders tid, hvor moralen spiller en stor rolle og siger, at Bl. på det nærmeste hopper over romantikken og er meget mere fortrolig med det 18. århundredes landskabsdigtning. Han drager en lang række sammenligninger tilbage i tiden til Bl.s klassiske læsning af bl.a. Vergil.

Knud Sørensen har i sin biografi *St. St. Blicher* (1984) s.70 givet en betydelig skildring af værket, men har ikke plads til at gå i dybden som Nørvig i hans meget store bog på 600 sider.

Man fornemmer nødvendigheden af en ny kritisk vurdering af hele værket.

St. St. Blicher: *E Bindstouw 175 år* Torben Arboe

Udgivet i Randers 1842 (50 s.) som en lille, ret uanselig bog (med frakturskrift); de følgende år genudgivet flere gange både selvstændigt og sammen med andre Blicher-noveller, oftest med adskillige trykfejl (jf. Marius Kristensen (1892): Bidrag til den jyske litteraturs historie. *Dania*. 2:130-134, 137-142, allerede her betegnet som "den berømte *Bindestue*").

EB indgår i Aakjær og Johs. Nørvigs store udgivelse *St. St. Blicher: Samlede Skrifter*. 26 (1930):73-124, med kommentarer af Johs. Nørvig s. 286-302.

Genudgivet selvstændigt i 100-året for førsteudgaven, i Peter Skautrup (1942): *St. St. Blicher: E Bindstouw. Med oversættelse og kommentar* (112 s.). Opført af gruppen "E Bindstouwfolk fra Thorning" og indspillet på kassettebånd 1982 i 200-året for Blichers fødsel, udgivet på cd af Blicher-Selskabet i 2012 (omtalt af undertegnede i *Ord & Sag* 34 (2014):54-59). På www.ADL.dk (Arkiv for Dansk Litteratur) findes tekst og oversættelse fra udgivelser af Blicher-noveller 1982-83 og 1991 (Blicher-Selskabet og Gyl-dendal), derimod ikke en faksimile-udgave af teksten.

EB er som bekendt behandlet mere eller mindre udførligt og fra forskellige synsvinkler mange gange, hvoraf især må nævnes biografierne: dels Jeppe Aakjær (1904): *Blichers Livs-Tragedie*. II:199-213, dels Johs. Nørvig (1943): *Steen Steensen Blicher. Hans liv og værker*: 526-538 og endelig Knud Sørensen

seres ved deres snarrådighed og handlekraft, og så er de naturligtvis enten styrkende rige (Cotaldi) eller på vej mod stor berømmelse (Bandini). Et herligt eksempel på, at skurkagtighed er lig med grimhed, får vi i beskrivelsen af Gianettas udvalgte ægtemand fyrst Morisi. Om ham hedder det, at han " – desværre for ham – hverken var ung eller smuk".

Jordskælvet – eller skæbnen – leverer til slut enden på historien, hvor de onde omkommer og de gode bliver frelst, dog med den sørgelige undtagelse, vi kender fra Romeo og Julie. En trøst er dog, at Cotaldi kunne opfylde sin døende vens sidste bøn. Han var med sin store formue i stand til at lade de to elskende begrave i samme grav: "Bandinis og Gianettas jordske levninger hviler i én og samme grav, og højtidelige messer lød for for deres – som vi håber – over grav og død op-højede og i et bedre liv genforenede sjæle."

Blicher har i denne novelle skildret den glødende kærlighed, som findes hos syd-lændinge på denne måde: "...at kærlighed i Italien er en ganske anden lidenskab end her i Norden, og at den hisset ligesom planterne, drevet af en hedere sol, udvikles, vokser og modnes med en hurtighed, som er ubekendt under denne kolde himmel, hvor den vel kan opnå egens styrke, men og som denne kun langsomt og gradvis. Hvor orangeren på én dag udfolder sine blomster, der åbner sig også hjertet i øjeblikke for kærligheds brændende solstråle; og hvor dens vår kun er kort, der elskes heftigt og snart." Sådan skrev Blicher, og det, skønt han aldrig selv satte sine ben på Italiens solbeskinnede jord. (III. W. Marstrand)

Om Blicher og Himmelbjerget

Da der stadig synes at herske meget uvidenhed om Blicher og Himmelbjerget kommer her en lille reminder om de seks år, hvor Danmarks første folkemøder fandt sted, såmænd opfundet af Blicher. I de første tre år måtte Bl. hjælpe sig selv, men fra 1841 fik han nogen hjælp, da der nedsattes en komite, der skulle tage sig af festen. Sandheden er dog, at det var Blicher, der bestyrede festen, men han fik mange talere på bjerget, politikere fra Stænderforsamlingerne. Der blev også sunget en sang af Grundtvig foruden Blichers mange sange. Et referat fra Nørre Vosborgarkivet viser, at justitsråd Meinert Tang har været der, for en af hans medarbejdere har skrevet om festen.

Kort efter dannes et himmelbjergselskab med en række betydelige folk. Det var stadig Blicher, der sørgede for alt det praktiske. Mange nye talere var indbudt.

Festen i 1843 og 44 arrangeredes af Tang, men Bl. skrev dog mange indbydelser ud over dem, som Tang sendte til danske digtere. Den eneste der mødte op var Carl Ploug, til gengæld deltog kammerherre Drewsen og hans søn (stifter af byen Silkeborg). Alle Blichers sange og taler forelå trykte. Ved festen i 1844 blev Blichers rolle mindre, festen druknede i regn. Drewsen var igen til stede sammen med en række betydelige personer. Ved den første fest var der ca. 500, ved nr. 2 ca. det samme, ved nr. 3 3-4000, ved nr. 4 1500 til 2000 og ved den femte 2-3000, ved dens sidste 6-7000.

Flere oplysninger findes i bogen St.St. Blicher og Himmelbjerget (1999) (fås endnu hos selskabet) og i Aakjærs Blichers Livs-Tragedie 1904.

Armidas amme fortælle baggrunden for den unge piges skæbne. Det bliver således en fortælling i fortællingen, sådan som vi kender det fra den berømte hosekræmmerkones beretning eller tilsvarende fra fiskerenkens i *Marie*. Vi får oven i købet fortsættelsen af ammens beretning i slutningen af novellen, hvor hun afslører sandheden om Armidas formodede død for en leje-

ge, men Blichers fortælling er mere end effekter. Den er spækket med maleriske passager af stor virkning. Her kan næves to eksempler: "Kun han og stjernerne syntes at våge. Ikke det mindste vindpust bevægede træernes toppe, der stod i så rene omrids, som var de malede på himmelens mørke grund... Selv åen, der sender sine vande til Tiberen, sneg sig tavs og rolig hen mellem træerne, og ikkun stjernebilledernes lette bæven på dens sølverbarm røbede dens stille gang". Som modstykke hertil får vi så beskrivelsen af de uheldsvangre kræfter, der kulminerede i Etnas udbrud og det efterfølgende jordskælv: "Himlen var overtrukket med disige dunster; solen lignede en mørkrød ildkugle, selv når den stod højest på himlen... ingen vinde afkølede den lummerhede kvalme luft... Men havet var stedse i urolig bevægelse... og et dumpt uophørligt drøn i dybet forkyndte at afgrundens kræfter begyndte at røre sig." (Mon ikke Blicher har læst Plinius d. ældres beskrivelse af Vesuvus udbrud og Pompejis ødelæggelse i år 79 f.Kr.?)

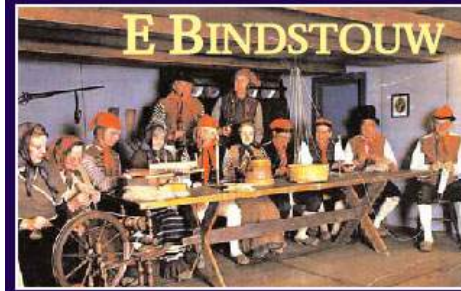
Rent fortælleteknisk tyr Blicher også i denne novelle til det kunstgreb at lade

morders hånd: Hendes (Armidas) korsetstivere (!) havde afbødet dolkestødet, der derfor ikke dræbte, men kun sårede hende.

I bedste klassiske fortællestil er de kvindelige hovedpersoner meget smukke, hvilket betyder, at de også er gode, ædle og medfølelse. Om Armida hedder det: "Øjenlågene bedækkede halvt et par øjne, hvis farve syntes at være et glinsende himmelblå og som fremglimtede under de lange sorte bryn som matte smålyn under den mørke aftensky. De smalle, altid lidt åbnede læbers rødme forhøjedes af tændernes snehvidhed. Den søde mund syntes lige så vel skabt til skælm-ske taler som til smægtende kys." Blicher gentager ikke en lignende beskrivelse af Gianetta, men lader Bandini sige: "Phidias og Apelles, Rafael og da Vinci... alle de, der nogen sinde har taget en pensel i hånd, og jeg selv med, er kun stympere, fuskere, usle, indbildte, frække fuskere – Gianetta, Gianetta er et ideal som spotter alle kunstnere i verden med samt deres Madonnaer og Magdalener og Cæcilier..."

De mandlige hovedpersoner karakteri-

STEEN STEENSEN BLICHER

sunget og fortalt af
E BINDSTOUW FOLK FRA THORNING
 UDGIVET AF BLICHERREGNENS MUSEUMSFØRENING
 OG BLICHERSELSKABET

I 2013 skrev *Nordjyske* om denne cd: **Ellers er der jo den charmerende historie om hesten Messing-Jens (fra Messing, deraf navnet) og ikke at forglemme den traurige kærlighedshistorie "Faawal Marri". Kærligheden fører katastrofen med sig. Der er over denne optagelse noget fascinerende ægte. Den veksler mellem vers og prosa, mellem humor og alvor. De Thorningfolk, der her synger og fortæller så blændende, er efterkommere af forbillederne for Blichers fortællekreds, og de fører således på bedste vis en tradition videre, ligesom de i en tid, hvor dialekterne er trængt, vedligeholder et sagtmødt jysk, der på en anden og mere diskret måde end rigsdansk udtrykker følelser.**

(1984): *St. St. Blicher. En illustreret biografi*: 238-242. Detaljerede undersøgelser findes også i Hans Brix (1935): *Analysen og Problemer II*: 339-362 og Søren Baggesen (1965): *Den Blicherske novelle*: 144-148. Det bør nævnes, at ifølge Aakjær (1904:199) er EB "trukket fra Blicher i Stumper og Stykker gennem hele 15 år", mens Skautrup (1942:9) er mere realistisk i beskrivelsen: det er Bli-

cher selv, der "i 1842 søger at samle til en helhed de 13 fortællinger og digte, hvoraf de 5 var skrevet for år tilbage og trykt dels i *Nordlyset* (1827-29), dels i *Samlede Digte* (1836)". Baggrund og kilder (folkeviser mv.) omtales bl.a. hos Kristensen (1892) og Brix (1935), og litterære analyser mv. findes i de fleste af ovennævnte værker.

Her vil jeg i stedet se lidt på de foretagne sproglige analyser, især vedr. Blichers brug af østjysk hhv. vestjysk dialekt. Evald Tang Kristensen og M.A.S. Lund (1882): *Steen Steensen Blichers Liv og Gjerning* (genudgivet af Blicher-Selskabet 1991) er første værk, der omtaler Blichers dialektformers tilhørsforhold nærmere: de menes især at stamme fra Torning (vestjysk) og Randlev (østjysk), de dialekter, Blicher kendte fra barnsben.

I en tidligere artikel har jeg betegnet Blichers dialektområde som "Torning-Randlev-Spenstrup trekanten" (*Danske talesprog*. 5 (2004): 61ff.), hvor også dialekten på Spentrup-egnen er østjysk, men forskellig fra Randlev-egnens. Ifølge Svend Åkjær (1916): *Undersøgelser af målet i E Bindstouw* (*Danske Studier*: 113-138) ligger derimod "tyngdepunktet" for dialektformerne dog ikke på Torning-Randlev-siden i nævnte trekant, men på Randlev-Spenstrup-siden, tættest på Spentrup; imidlertid vil Marius Kristensen i sin kommentar hertil (s.138f.) rykke det ned mod Randlev. Senere påpejler også N.P. Bjerregaard (1932): *St. St. Blicher og Spentrupmålet* (*Sprog og Kultur*. 1:179-194) for, at det dialektale tyngdepunkt må fjernes lidt fra Spentrup. Alligevel argumenteres der i Anders Bjerrum, Gordon Albøge og Kristine

Heiede (1962): *Studier over Blichers E Bindstouw* for, at Blichers østjysk snarest er Spentrup-baseret (s. 88-96). Dette er dog Ella Jensen (1964): Bidrag til Studiet af Blichers E Bindstouw. (*Dialektstudier*. I: 89-146) uenig i; tyngdepunktet forskydes her igen ned mod Torning-Randlev siden. Men at det især drejer sig om især østjysk dialekt, kan der ikke være tvivl om. – Det skal tilføjes, at enkelte af fortællingerne i EB også foreligger i lydskrift-transskription, først N.P. Bjerregaard (1932): "Messingiens" (s. 182-189) vedr. Spentrup, dernæst Johs. Brøndum-Nielsen (1935): *Dialekttekster til Universitetsbrug*: "Messingiens" (s. 10-24) og "E Staahkelsmand" (s. 24-37) med fintmærkende Dania-lydskrift, repræsenterende dels vestjysk ikke langt fra Torning, dels østjysk ikke langt fra Spentrup.

Til sidst vil jeg gerne fremsætte et forslag til en ny udgivelse på nettet ved Blicher-selskabet: cd-en med "E Bindstouw-folk" (ca. 1 t 15 min.) kunne afspilles samtidig med, at teksten og en oversættelse vises linje for linje på skærmen. En uploading af denne kombinerede type er foretaget for udsnit af få minutters varighed af båndoptagelser med tilføjet lydskrift og oversættelse, se dialekt.dk. Måske *E Bindstouw* også kunne gives i en sådan mere "levendegjort" version, nemt tilgængelig for mange på nettet.

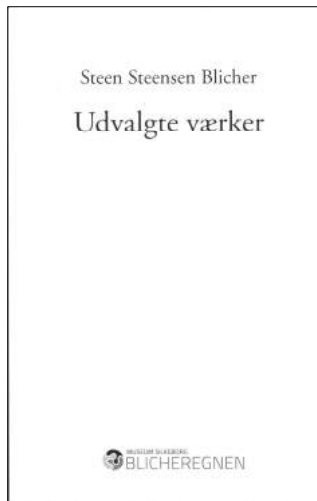
Torben Arboe, cand.mag., redaktør på Jysk Ordbog, Peter Skautrup Centret for Jysk Dialektforskning, Institut for Kommunikation og Kultur, ARTS, Aarhus Universitet

Omtale af ny udgivelse fra Blicheregnens Museum - Dorrit Færk Møller

Blicheregnens Museum i Silkeborg har fået udgivet et lille udvalg af Blicher-tekster, som er stilet til museets besøgende, herunder de turister der er på Hærvejsvandring. Bogen indeholder tre noveller, *Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog*, *Sildig Opvaagnen* og *Hosekræmmeren*, samt sangen *Mads Doss*, og et efterskrift af Dorte Fogh.

For den besøgende, der forhåbentligt får lyst til at købe bogen, venter der sig en flot introduktion til Blichers univers med efterskriftet på 20 sider. Fogh tegner et letlæst og informationsrigt billede af Blichers samtid, så man forstår konteksten for hans forfatterskab. Men Fogh har først og fremmest et stort hjerte for teksterne, og det fornemmer man bl.a. i introduktionen til *Hosekræmmeren*:

"Ligesom Blichers komposition er mesterlig, er novellens sprog mesterligt. Lyt engang til hans indledning med mange variationer over vandring i naturen, der er som Bachs variationer over et musikalsk tema. Om og om igen: Stundom,

den 15. i samme måned, hvor moderen var død den 13., 39 år gammel. Sønnen levede kun til den 28. april, hvor han døde 15 uger gammel.

Den 8. oktober samme år giftede enke-manden sig med jomfru Ane Møller, der var 29 år gammel og født på Fuur (ifølge folketællingen 1845). De blev viet af sognepræst St. St. Blicher, og i juli året efter kunne en datter Margarethe Vandborg døbes i kirken.

Fødslen af degneparrets barn i januar 1843 var hård. Da barnet ikke var dødfødt, er der i kirkebogen ikke nogen oplysninger om fødslen. Som jordemoder har sandsynligvis assisteret den lokale Maren Jensdatter gift Nørlem, der tog eksamen i København den 28.10.1825 (5). Om en læge også har været til stede er uvist.

Fortsættes i Blicher-noter nov. 2017

Litteratur

1. Magne Juhl: Lidt om Blicher og læger i Viborg og Skive eller oplysninger om Blicher fundet i forbindelse med fødsler på Spøttrup og Viborgeggen. Blichernoter marts 2013 side 10-15.
2. Magne Juhl: Præste-, degne- og jordemoderost. Blichernoter november 2015.
3. St. St. Blicher: Steen Steensen Blichers liv fortalt af ham selv. Udgave fra Esbjerg 1990 ved Oskar Nielsen. (Først udgivet i 1840, se nr. 714 i bibliografien).
4. Annemarie Gjedde Jørgensen m. fl.: St.St. Blicher, En bibliografi. Udgivet af Blicher-Selskabet og Danmarks Biblioteksskole, København 1993.

Kærlighed i Syden eller Jordskælv i Messina

Bente Harbo

Hvis man får lyst til at læse en rigtig farverig, spændende historie, er denne novelle et godt valg. Den handler slet ikke om øde hedestrækninger, jysktalende bondeknlode eller de hjemstavnsbeskrivelser, mange forbinder med Blicher. Nej her er der Shakespearsk drama, sydens sol, dristige adelsmænd, skønne unge heltinder, lejemordere og en lumsk kardinal – alt fortalt på baggrund af en virkelig katastrofe, nemlig Etnas udbrud med deraf følgende jordskælv, der ødelagde byen Messina på Siciliens nordøstlige kyst i 1783.

Der er to sideløbende kærlighedshistorier i denne novelle. Det ene par, den underkønne Armida og hendes bejler, den rige adelsmand Cotaldi, overlever katastrofen og lever lykkeligt "i kredsen af børn og børnebørn og tænker mindst på, at deres ungdoms kærlighedshistorie rører deltagende hjerter i det fjerne Norden". Det andet par, den rige marcheses datter Gianetta, hvis skønhed overgår alle kunstneres kvindeporthætter, og hendes genovesiske bejler, maleren Bandini (der også er af adelig herkomst) forenes efter en dramatisk flugt i det oprørte hav på vej mod fastlandet. Men skibet forlisser, og da Bandini får reddet sin elskede op på Calabriens kyst, opdager han til sin rædsel, at "han ikkun har bjerget – et lig –" hvorefter han som en anden Romeo stikker dolken i sit bryst.

Den slags historier har vi ligesom hørt før; jeg slugte dem da jeg var en stor pi-

Saa dette er da sidste Gang, jeg tiltaler Dig i dette Huus, som Sorgens Skyer nu have formørket, ei alene for mig, men for alle dem, som kjendte, elskede og agtede Dig. End mørkere ere Skyggerne for dem, som her begræde deres tunge Savn, Savnet af kjærlig Ægtemage og Moder.

Kun den Husmoder, der, som Du, staidigen, troeligen, trøstigen, i onde som i gode Dage, i mange mødige Dage, uden Sky og Knur, opfyldte sine Pligter, der i Sandhed ere mere besværlige, end mange Andre ansee dem for; kun en saadan Quinde kan efter Fortjeneste paaskjønne dit Dagværk. O! ei alene Dagen, men mangfoldige søvnløse Nattetimer opoffrede Du til de Elskedes omhyggelige Pleie. Du har virket til det Yderste, til dit Livs Sol neddalede, og den Aften kom efter hvilken ingen Morgen mere fremskinner – ikke her, men der, hvor det evige Livs Sol aldrig gaar ned.

I Stilhed, med Blidhed og Taalmod virkede Du utrættelig for alle Dine, ja din Godhed strakte sig ogsaa udenfor dit Hjem; men lønligt, paa ret Christelig Viis, saa den høire Haand dulgte sine Velgjerninger for den venstre.

Dog – dette er jo ikke dig selv, jeg skuer her, det er kun dit afsjælede Legeme, kommen af Støv og nu snart overgivet igjen til Støvet; men din forklarede Aand, som er hjemkaldt af Aandernes Fader til hans evige, uendelige Rige – Fred og Fryd vorde Dig der, Du Ædle! Herfra saa tidligt bortkaldte!

De Afskedstaarer, som her nu rinde, og ikke saa hastig ville aftørres, de tale dybere indtrængende til Hjærtet, end disse mine Ord, hvorvel de komme fra et vee-modigt Sind.

Hvis Quindens bedste Pryd
Er stille, huuslig Dyd,
Da var den Din, Du ægte Dannequinde,
For hvem saa mange bittere Taarer rinde.

De moderløse Syv om Faders Knæ
Mod Sorgens skumle Skyer søge Læ,
Som Enkemanden næppe selv kan finde;
Hans Taarer stride som de Andres rinde.

Ei hans alene; mange flere flød
Ved hendes Død og Slægtens Hjertenød:
Trindt i og om det Huus var Øine røde
Og Hjertesuk med Taarerne frembrøde.

Dæmp Sorgen, hvis I kan! Tør Taaren af!
Og glem de sidste til hun i sin Grav
Nedglider under Grønsværloft til Hvile –
O! der i Vaaren Haabets Blomster smile.

Ja eengang blier det for os Alle Vaar
Foruden Vinter; Hjærtets Længsel spaaer,
Og ei forgjæves: der er meer tilbage
End tunge Hjertesuk og Veemodsklage.

Og Du, min ædle, kummerfulde Ven!
Vent trøstig dog! Dig skjænkes jo igjen
Hvad der var Laan. Sørg, men med mandig
Styrke,
Da klarer Fremtid disse Dages Mørke.
Noter: den Aften kom) Joh.9,4
Høire Haand--- for den venstre) Math. 6,3.

Degnen, Thomas Wandborg og dennes hustru, Margrethe Mohnsen (Mohnsen og ikke Mogensen ifølge kirkebogen), var Blichers gode venner i Spentrup, og talen og versene viser, at degnekonens død, har gjort et stort indtryk på ham. En sådan tale har ikke været holdt ved alle sognebørnenes begravelse.

Ifølge kirkebogen fødtes sønnen Marius Vandborg den 11. januar og døbttes

naar jeg har vandret (...), naar jeg vanke-
de (...), naar jeg svævede (...), naar da
mit vidt omsvævende Blik i Kimingen
(...).

Citatet er efterfulgt af en kort og præcis sproglig-grammatisk analyse, så mange Blicher-fans også fagligt forstår, hvorfor hans skrivestil er så unik.

Blichers tilhørsforhold til naturen perspektiveres til den brydningstid, som oplysningstiden var, hvor man tidligere havde ansvar for hinanden i et landsby-samfund. Læseren får en glimrende beskrivelse af filosofen Kants tanker om frihed for individet, og det påpeges – med henvisning til *Hosekræmmeren* og *Brudstykker af en Landsbydegns Dagbog* – at samfundet ikke giver frihed til at realisere kærligheden. Livet i sig selv er ikke tragisk. Det er ikke Guds skyld, at tingene er som de er. Det tragiske hos Blicher er vores forvaltning af livet. Videre peger Dorte Fogh på, i introduktionen til *Sildig Opvaagnen*, at Blicher er en mester i de psykologiske beskrivelser af mennesket. Længe før Sigmund Freud kom på banen.

Ud over de tematiske vinkler, giver efterskriftet også en kort introduktion til det særlige i Blichers skrivestil og novelle-greb. Herunder dagbogsstilen og den utroværdige fortæller mm. 20 siders efterskrift af denne kaliber er virkelig en gave.

En Landsbydegns Dagbog Forord ved Ida Jessen, Gyldendal Erik Harbo

Vi ville gerne have samarbejdet om denne udgave, men det har man ikke spurgt os om fra forlaget. Alt dette skal ikke gå ud over, at det er en meget smuk udgivelse.

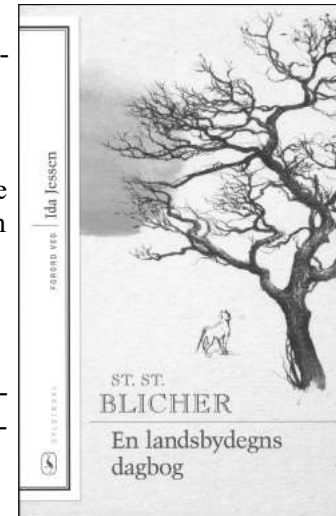
Hvem der står for billedet på forsiden er ikke angivet, men designerens navn er nævnt. Udgivelsen er til at få for en rimelig penge (99,95).

Udgaven er i tillempet moderne retskrivning, et princip, som vi ikke bruger i selskabet, men som er anvendt mange gange før, også af Gyldendal, og også i Lademanns store udgave af *Samlede noveller* i 1977.

Men tilbage til forordet som en af tidens store forfattere, modtager af Blicherprisen, Ida Jessen står for.

Ida Jessen skriver om de mange ”Vidunderlige passager” og giver en række eksempler. Hun skriver ”historien om håbet der skuffes og skuffes og skuffes igen”. Hun interesserer sig for om der findes en mening med disse skuffelser.

Ida Jessen skriver med levende fantasi om Blichers liv og blander det nok lidt med novellens helt Morten Vingens liv.

Dette er bestemt ikke noget nyt, men da Bl. skrev Landsbydeggen var han endnu en yngre stærk person, der måske nok havde problemer med økonomien i sit embede (men hvem havde ikke det på dette tidspunkt efter Statsbankerotten, f.eks. Blichers far Niels), men han var højt agtet af kongens øverste embedsmand og sekretær Jonas Collin og senere af kongen selv. Bl. var gæst og sangskriver, når kong Frederik VI besøgte Viborg, hvad han gjorde jævnligt. Han leverede årlige hyldningsdigte ved kongens og dronningens fødselsdage fra ca. 1823. Han var agtet og elsket af sin første menighed i Thorning (1819-1825).

Ida Jessen har fat på mange enkeltheder om Bl.s liv.

Hun har selvfølgelig ret til at tolke Bl.s liv, som hun synes, men den gamle påstand om at Bl. blev smidt ud fra Himmelbjergfesterne burde hun ikke gentage. Bl. holdt ud til det sidste, og at etatsråd Tang fra Nørre Vosborg, hans ven, havde overtaget ledelsen, følte han kun som en lettelse. Og han holdt det sædvanlige antal taler som tidligere i 1843 og 44. De er alle sammen trykt, og Bl. mærkede aldrig, at han ikke var velkommen på bjerget. Det var jo ham folk kendte.

Det er interessant at hun henviser til brevene til Ingemann. Dem har Blicher-Selskabet og B.S. Ingemann-Selskabet udgivet i 2006 med fyldige kommentarer. De er selvfølgelig udtryk for meget mere end det er muligt at få med i et forord. Vi må også formode at Bl. og Ingemann mødtes hos fælles venner el. familie, men da vi ikke har Ingemanns breve bevaret, er der meget vi ikke ved. Blichers såkaldte bortvisning fra Det store

nordiske Studentermøde 23. til 28. juni 1845 i København kræver nok en lidt grundigere omtale, men den findes mange steder. På trods af oplevelsen kunne han allerede den 18. juli træde op som en beundret taler på det andet Skamlingsbankemøde, de møder han selv havde givet inspirationen til.

Ida Jessen fortæller meget indgående om novellens to hovedpersoner og om den stærke påvirkning som læsningen af novellen gjorde på hende som ung.

Man må håbe, at mange unge, også forfattere, må give sig selv denne oplevelse af det som Ida Jessen omtaler på følgende måde: ”Af hans værker indtager *En landsbydegns dagbog* første eller anden pladsen som den mest læste og analyserede tekst i de sidste hundrede års skolehistorie...”

Som mange andre fremhæver Ida Jessen historien som en tragedie. Det er så det, der ofte diskuteres. Når man har hørt historien læst højt et utal af gange, opdager man, at den ”fortvivlede humor” hele tiden stikker hovedet frem, humoren som Bl. bevarede i så mange af sine senere noveller og dyrkede næsten vildt i de store ferienoveller samt i Peer Spillemandsnovellerne.

Lad os slutte med et lille citat, der viser Ida Jessens store fornøjelse ved at læse Bl.: ”Dagbogen løber over 46 år. Morten Vinge skriver mest, så længe han stadig er på Tjele som dreng og ung. Derefter kommer der store spring. Tyve år kan omtales i en enkelt sætning, hvor vi blot får at vide, at han har været krigsfange og har jaget pelsdyr i Sibirien i et halvt liv. Der er en mærkelig forbindelse mellem de frostklingrende kaneture til Fus-

singø, jagterne og den smertefulde forelskelse i frøken Sophie, og så det langtående suk, som er historiens slutning. Dagbogsformens intime henvendelse betyder, at alt kan fortælles, hvis fortælleren har lyst, og at lige så meget kan udelades, hvis fortælleren ikke har lyst. Intimt er og bliver det alligevel. Og i læseren vækkes der en sult og en medleven ved denne tilsyneladende tilfældige omgang med stoffet.”

Mange kendte forfattere har skrevet forord til denne novelle bl.a. Knud Sørensens, Tage Schou Hansens, Klaus Rifbjerg og Jens Smærup Sørensens har som Ida Jessen taget sig tid til at dyrke forordet igennem tiderne.

Herning-bogen 2017

Historisk Forening for Herning udsender denne bog om kort tid. I en lang række artikler skriver en række kendte Herningfolk og andre om aktuelle emner. Bl.a. fortæller tidligere museumsdirektør Ulla Thyrring om sin tid som leder af museet og den spændende historie om redningen af Herningsholm.

Blicher og jordemødre samt fødekvinder

Af Magne Juhl

I Blichernoter er tidligere fortalt om læger og Blicher (1) samt om præste- degne- og jordemoderost (2).

Her kan suppleres med lidt om Blicher-præster og jordemødre samt fødekvinder. En tale og sørgedigt fra 1843 af St. St. Blicher kan samtidig gengives.

Jordemødre og fødekvinder i St. St. Blichers forfatterskab

Umiddelbart erindrings jeg ikke at have set omtale af jordemødre i forfatterskabet.

I Blichers erindringer (3), fortæller han, at han kom skindød til verden, og at han blev bragt til live af Rogert, der var stiftsfysikus i Viborg. Han nævner ikke, om en jordemoder var til stede.

Nogle steder nævnes noget om gravide kvinder. I Fruentimmerhaderen” (udgivet i Nordlyset i Randers i 1827 (4, nr. 206)) gav synet af præstens gravide hustru hovedpersonen Hr. Arthur på Mørkedal stor psykisk bevægelse.

Og som præst måtte Blicher begrave kvinder, der døde i forbindelse med fødsler, samt deres døde børn. I oversigten over hans forfatterskab (4) nævnes som nummer 907 ”Sørgedigt og Mindekvad”. Teksten er bragt i Randers Avis 31.1. 1843 og lyder (tak til Erik Harbo for at finde den frem!):

Sørgedigt og mindekvad.

Fremsagte den 23de Januar i Spentrup Degnebolig ved Liget af Magrete Wandborg, født Mogensen, som døde den 12te s. M. fra sine smaa Børn, efter en haard Forløsning 3 Dage iforveien.